

اشاره

چگونگی اجرای جدول جدید عناوین و ساعات درسی، استقرار ساختار جدید نظام آموزش متوسطه، تشدید کمبود نیروی انسانی، رتبه‌بندی معلمان، ضوابط و شرایط جدید برگزاری امتحانات نهایی، مشکلات تجهیز مدارس، تهدیدها و چالش‌های ناشی از تغییر ساختار نظام آموزشی، از جمله محورهای مطرح شده در گفت‌وگوی یک ساعته ما با مهندس علی زرافشان، معاون سابق آموزش متوسطه، بود. آقای زرافشان در این مصاحبه نیز همچون گذشته، با حوصله و صمیمیت به همه پرسش‌های ما به‌طور کامل و صریح پاسخ گفت. ایشان در این نشست، ضمن برشمردن دستاوردهای نظام نوین متوسطه، از دغدغه‌های جدی خود، به‌عنوان یکی از مجریان مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نیز سخن گفت. متن کامل این گفت‌وگو را با هم پی می‌گیریم.

● با توجه به سپری شدن ۸ سال از استقرار نظام نوین آموزشی که با همسوسازی برنامه‌های درسی با برنامه درسی ملی مصادف بود، دستاورد معاونت آموزش متوسطه، این حوزه چه بوده است؟ به عبارت دیگر از زمان استقرار نظام جدید آموزش چه مقدار از اهداف دوره متوسطه در راستای اسناد تحولی محقق شده است؟

○ بسم‌الله الرحمن الرحیم. استقرار ساختار جدید دو بعد دارد که یک بعد آن ساختاری و بعد دیگرش محتوایی است. بعد محتوایی تقریباً یک سال قبل از طرح ساختار تغییر ساختار مطرح شد، همراه با این تغییر، به استقرار ساختار «۳-۳-۶» شروع شد که ابتدا در پایه اول و بعد هم بحث تغییر ساختار مطرح شد، همراه با این تغییر، به استقرار ساختار «۳-۳-۶» رسیدیم. من معتقد هستم که با این ساختار نه تنها دستاورد خاصی برای آموزش و پرورش ایجاد نشده است بلکه خسارت‌هایی هم در برداشته است که هنوز هم درگیر عواقب آن هستیم. قبلاً هم گفته‌ام که در دنیا، امروز دیگر موضوع ساختار نظام آموزشی مسئله بی‌معنایی است. کشورها دیگر به دنبال اینکه ساختارشان «چند چند» باشند، نیستند.

برخی کشورها سه ساختار دارند و برخی کشورها نیز بیش از سه ساختار؛ مهم این است که بچه‌ها در این پایه‌های تحصیلی چه محتوایی را یاد می‌گیرند. بعد دوم، بعد محتواست که تغییر پیدا کرده و با تغییر ساختار در نظام آموزشی هم‌زمان شده است. از نظر محتوا، تغییراتی هم از پایه اول دبیرستان و هم از پایه ششم ابتدایی آغاز شد و این دو تغییر با هم پیش رفت تا حالا که ما به پایه دوازدهم رسیده‌ایم و می‌توانم بگویم که تقریباً محتوای

مهندس علی زرافشان، معاون سابق آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش

ارتقای کیفیت یادگیری از طریق ارتقای شایستگی‌های معلمان و رضایت‌مندی آنها

تغییرات و جهت‌گیری‌های محتوایی، به دلیل متناسب بودن با برنامه درسی ملی در مجموع مثبت است

برنامه مبتنی بر شایستگی

کار دیگر در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ارائه برنامه درسی مبتنی بر شایستگی است. این امر با استقرار پایه دوازدهم کامل خواهد شد و در برنامه درسی نیز آمده و در آن چهار شایستگی ذکر شده است. این شایستگی‌ها هم جزء دروس است و هم شامل شایستگی‌های فنی و هم شایستگی‌های غیرفنی می‌شود. این رویکرد الان در مدارس ما وجود دارد. برنامه‌های آموزشی هم برای معلمان گذاشته شده است. معاونت آموزش متوسطه دفتر برنامه‌ریزی فنی و حرفه‌ای، همگی، با جدیت این کار را دنبال می‌کنند. امیدوارم در پایان اجرای این برنامه، پژوهشگاه تعلیم و تربیت ارزشیابی کاملی از شایستگی‌هایی که دانش‌آموزان کسب کرده‌اند انجام شود تا مطمئن شویم این تغییر برنامه به سمت شایستگی بیشتر دانش‌آموزان سوق پیدا کرده است.

• در خصوص جدول عناوین و ساعات دروس جدید و میزان تغییرات آن با جدول گذشته توضیح دهید؟

در شاخه نظری در تغییری که در جدول عناوین درسی به وجود آمد ساعات برخی از دروس کاهش پیدا کرد تا فضا برای درس‌های جدید باز شود. این دروس جدید بعضاً با شاخه فنی و حرفه‌ای مشترک هستند.

این درس‌ها طبیعتاً به برخی از نیازهای عمومی دانش‌آموزان به‌عنوان یک شهروند پاسخ می‌دهند. حالا می‌توانیم آن جریان تربیت شهروندی را که تا پایه نهم ادامه پیدا کرده بود، تا پایه دوازدهم ادامه بدهیم. واکنش یا اقبال نسبت به این دروس متفاوت بوده. مثلاً درس سواد رسانه‌ای - با توجه به اینکه این امر با یک جریان عمومی در کشور برای توجه به سواد رسانه‌ای و اقبال عمومی در این حوزه مصادف شد - از اقبال بسیار خوبی برخوردار شد؛ اما به برخی از دروس دیگر نسبت به این درس توجه کمتری شد. در خصوص ساعات آموزش در پایه دوازدهم نیز باید گفت که؛ با توجه به تقارن امتحانات نهایی و کنکور از سال گذشته جلساتی با مدیران مدارس عادی دولتی، غیردولتی و مدارس خاص برگزار کردیم تا تصمیمی برای رفاه حال دانش‌آموزان اتخاذ شود، برخی معتقد بودند ۳۵ ساعت آموزشی پایه دوازدهم به‌صورت ۲۴ ساعت حضوری و ۱۱ ساعت غیرحضوری برای دانش‌آموزان در نظر گرفته شود تا بتوانند علاوه بر گذراندن دروس پایه دوازدهم به مطالعه دروس کنکوری هم بپردازند. ولی شورای عالی آموزش و پرورش بر اجرای ۳۵ ساعت تأکید دارد لذا به مدیران محترم توصیه می‌شود شرایطی فراهم سازند تا دانش‌آموزان فرصتی بیشتری را برای مطالعه منابع آزمون سراسری داشته باشند. با توجه به شرایط موجود به سازمان سنجش پیشنهاد دادیم که زمان برگزاری کنکور را جابه‌جا کند و این آزمون به نیمه دوم تیرماه منتقل شود تا بین امتحانات نهایی دانش‌آموزان و کنکور آن‌ها

همه پایه‌های تحصیلی تغییر پیدا کرده است. در این تغییر محتوا، جهت‌گیری محتوایی برنامه‌ریزی درسی جدید، همسو شدن با برنامه درسی ملی بوده است و اینکه ما بتوانیم آنچه را که با برنامه درسی ملی آمده است، در محتوا ببینیم و تغییر را در این جهت ایجاد کنیم. اینکه حاصل این تغییر چیست و چه دستاوردهایی برای ما داشته است، اجمالاً می‌توان گفت که از تغییر عناوین دروس شروع شده است؛ منتها در بحث محتوا هم، یک مانع جدی وجود داشته و آن مانع، افزایش ساعات برنامه درسی به‌خصوص در دوره دوم متوسطه است که ۳۵ ساعت طی ۵ روز آموزش در هفته می‌باشد، عملاً ما در هر روز، به‌طور متوسط، ۷ ساعت آموزشی خواهیم داشت، با توجه با بافت مدارس و امکانات موجود و اینکه دانش‌آموزان در مدارس براساس سنت آموزش و پرورش ما ساعت نهار ندارند و ساعات استراحت هم به آن معنا ندارند، این افزایش ساعات، به بچه‌ها ضربه می‌زند و باعث شده است که محتوا تا حدی قربانی افزایش ساعت بشود و این مشکل ماست. بهتر بود طوری برنامه‌ریزی می‌شد که ساعات آموزش ۳۰ ساعت در هفته یا روزانه ۶ ساعت بیشتر نباشد و محتوا نیز قابل ارائه باشد.

در حال حاضر، ما عناوین دروس متعددی داریم، ولی می‌دانیم که در عمل آموزش کامل در مدرسه اتفاق نمی‌افتد، خصوصاً اینکه اگر دقت کنیم نزدیک به ۷۰۰ دبیرستان دوره دوم متوسطه دو نوبته داریم که همین دو نوبته بودن سبب می‌شود که ساعات آموزش به‌طور کامل اجرا نشود و به محتوا یا همان آموزش آسیب وارد شود. مضافاً برخی از درس‌های جدید هم که به برنامه دروس اضافه شده است، اگرچه عناوین خوبی هستند و محتوای خوبی هم دارند چون دبیران، اغلب، تخصصی در این رشته‌ها ندارند ناچاریم بعضاً دبیران نیمه‌مرتبط و گاهی اوقات غیرمرتبط را به‌کار دعوت کنیم که این امر طبعاً بر کیفیت آموزش تأثیر منفی می‌گذارد.

جهت‌گیری‌های محتوایی

اما تغییرات و جهت‌گیری‌های محتوایی، به دلیل متناسب بودن با برنامه درسی ملی در مجموع مثبت است. خصوصاً در درس‌های ریاضیات و مطالعات اجتماعی و دروس فنی و حرفه‌ای. در بحث آموزش ریاضیات در این دوره برنامه درسی جدید ریاضیات را شروع کردیم که سالیان طولانی بود تغییر نکرده بود. هم محتوا عوض شد و هم رویکردها تغییر کرد، از همه مهم‌تر آن است که این تغییرات منطبق با حوزه یادگیری ریاضیات اتفاق افتاد.

تغییر دیگری که اتفاق افتاد تغییر در درس مطالعات اجتماعی بود که این تغییر هم رویکردهایش تلفیقی بود و هم‌زمان با این تغییر اتفاق افتاد و به نظر تغییر خوبی بود. اضافه شدن درس «کار و فناوری» از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه اول، کمک کرد محتوای این درس به‌روز شود و فناوری‌ها وارد این درس شود و با پودمانی شدن، کار تغییر پیدا کرده است.

جهت‌گیری محتوای برنامه‌ریزی درسی جدید، همسو شدن با برنامه درسی ملی بوده است

سال ۹۶ خودمان هم ۵۲ میلیارد تومان به استان‌ها دادیم تا خودشان وسایل و تجهیزات مورد نیاز هنرستان‌ها را بخرند. امسال هم برنامه ما این است که با هم‌آهنگی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور قبل از شروع سال تحصیلی جدید، بودجه تجهیزاتی را تهیه کنیم و به هنرستان‌ها بدهیم. علاوه بر آن، ما از ردیف تبصره ۶۴ هم در این سه سال، بیش از ۵ میلیارد تومان بودجه مستقیماً به هنرستان‌ها داده‌ایم تا امکانات مورد نیاز خود را تهیه کنند؛ و این‌ها همه در راستای اجرای مطلوب برنامه درسی بوده است.

تهدیدها و چالش‌ها

● **تهدیدها و چالش‌های اجرای جدول جدید ساعات و عناوین درسی را نام ببرید؛ برای تبدیل این تهدیدها به فرصت‌های یادگیری، چه برنامه‌ها و تمهیداتی اندیشیده‌اید؟**

○ یکی از چالش‌هایی که ما با آن مواجه بودیم، ۳۵ ساعت آموزش هفتگی و چالش دیگر کمبود زمان آموزش بود که مطابق آنچه در برنامه درسی ملی آمده است یعنی هر ساعت آموزشی باید ۵۰ دقیقه باشد، معمولاً اجرا نمی‌شود و به همین علت اغلب، معلمان می‌گویند محتوای آموزش زیاد است، اما واقعیت آن است که از زمان دقیقاً استفاده نمی‌شود. ما برای حل این مشکل اقدام کردیم تا در دوره اول متوسطه اجرای ۵۰ دقیقه کامل را داشته باشیم، اما با موانع اجرایی مواجه شدیم. یکی از موانع این بود که ساعات مدارس با هم متفاوت بود و این، باعث می‌شد مدرسه ابتدایی که مثلاً ساعت ۱۲ تعطیل می‌شود بقیه مدارس به دنبال آن حداکثر ساعت یک تعطیل کنند تا بچه‌ها بتوانند همزمان با هم بروند و این مانع، در واقع، ایجاد نشود. اجرای برنامه درسی جدید که با استقرار ساختار جدید همزمان شد، نیروهای ما و معلمان ما را شناور کرد و سبب شد ما از ثبات نیروی انسانی برخوردار نباشیم. مثلاً وقتی پایه نهم می‌خواست اجرا شود، چون پایه اول دوره دوم متوسطه نداشتیم و باید معلمان آن را از نو ساماندهی می‌کردیم، ناچار شدیم بخشی از نیروی انسانی دوره دوم را ساماندهی کنیم. در واقع یک بخش را به دوره اول آوردیم و بخشی دیگر را به دوره ابتدایی بردیم! این تغییر خودش چالش تازه‌ای را برای ما ایجاد کرد.

به هر حال با استفاده از ظرفیت‌هایی که برای ساماندهی وجود داشت سعی کردیم این کار را به نحوی انجام دهیم که رضایتمندی بیشتر همکاران را داشته باشد. با این نگاه که اگر رضایتمندی همکاران حاصل شود، منجر به فعالیت مثبت آن‌ها در کلاس درس و در نتیجه ارتقای کیفیت یادگیری خواهد شد.

فاصله زمانی حدود ۲۰ روزه‌ای وجود داشته باشد، که این موضوع نیز در حال بررسی است. اما در شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش، اولاً یک سال به سال‌های آموزش اضافه شد و این فرصت را ایجاد کرد تا بچه‌ها از شایستگی‌های بیشتری برخوردار شوند.

دروس شایستگی‌های غیرفنی که در برنامه درسی تعریف شد، نسبت به گذشته تا حدی از نوآوری برخوردار شده است. شایستگی‌های فنی هم، با توجه به افزایش ساعات کار بچه‌ها - در هر پایه تحصیلی افزایش یافت، بچه‌ها دو روز کارگاه دارند و مجموعاً شش روز کارگاه را در سه سال طی می‌کنند - باعث شد که سطح آموزش افزایش پیدا کند. ما، در معاونت متوسطه، به‌عنوان مجری برنامه درسی اقداماتی را در این حوزه انجام دادیم که از آن جمله، فعال کردن دبیرخانه‌های گروه‌های آموزشی برای حمایت از همکاران، همکاری در اجرای آموزش معلمان برای اینکه بتوانند این کار را با کیفیت انجام دهند؛ فعال کردن دبیرخانه‌های دروس در کشور تا دبیرخانه‌ها بتوانند دروس را در بین مدارس هماهنگ کنند. در جلسات استانی هم که با حضور مدیران مدارس تشکیل می‌شد، سعی کردیم آن‌ها را نسبت به برنامه توجه کنیم تا آن‌ها بتوانند به نحو مطلوب‌تری کار را انجام دهند.

تجهیز مدارس به کیت‌های آموزشی

در شاخه فنی و حرفه‌ای، و تا حدی هم در شاخه نظری و دوره اول متوسطه، خوشبختانه با ردیف بودجه‌ای که از محل فروش دو درصد گاز ایجاد شد ما توانستیم در دوره اول متوسطه، مدارس را به کیت‌های آموزشی، که شرکت صنایع آموزشی تولید کرده بود تجهیز کنیم. در این راستا شرکت صنایع آموزشی، در کنار فروش تجهیزات، آموزش معلمان را هم بر عهده گرفت و کار را شروع کرد، به این صورت که یک مرکز آموزش در شرکت صنایع آموزشی ایجاد شد و معلمان از استان‌های مختلف آمدند و آموزش دیدند. این امر باعث شد تا معلمان دروسی را که دارای کیت‌های آموزشی بودند، مجهز شوند و بتوانند آموزش را بهتر انجام دهند. ما بیش از سی میلیارد تومان تجهیزات آموزشی به‌خصوص برای درس علوم تجربی تهیه کردیم و به مدارس کشور دادیم تا از آن‌ها استفاده کنند. در شاخه فنی و حرفه‌ای، علاوه بر هزینه‌هایی که از محل درآمد فروش دو درصد گاز تأمین شد، از ردیف بودجه

اجرای جدول ساعات مصوب شور ای عالی آموزش و پرورش به یک «عزم ملی» نیازمند است

ما یک بار این را تجربه کردیم ولی با موانعی روبه‌رو شدیم و باعث شد از اجرای کامل آن جلوگیری شود، اما در جایی مثلاً خراسان جنوبی اجرا شد و معلمان و اولیا از آن استقبال کردند. درباره این موضوع نیز باید با جدیت بیشتری کار شود.

● اجرای خوب برنامه و جبران کاستی‌ها نیاز به عزم ملی دارد، با توجه به تجربه شما در استان خراسان جنوبی، آیا صدور و ابلاغ دستورالعمل یا بخشنامه‌ای به سراسر کشور در این زمینه، نمی‌تواند بخشی از این عزم ملی باشد؟

○ نیازی به دستورالعمل و بخشنامه جدید نیست؛ هر چند ما آن مصوبه و دستورالعمل را برای دوره اول متوسطه ابلاغ کرده‌ایم، چون این مصوب برنامه درسی ملی است و به همه کشور هم ابلاغ شده است که ساعات آموزش ۴۵ دقیقه و ۵۰ دقیقه است. چون این مصوبه ابلاغ شده است، دیگر نیازی به دستورالعمل جدید ندارد ولی همان‌طور که شما اشاره کردید یک «عزم ملی» را برای اجرا می‌خواهد. ما باید بالاخره یک بار برای همیشه تصمیم بگیریم که این برنامه را اجرا کنیم. البته برای اجرای آن مانعی در دوره دوم متوسطه مدارس داریم که دو نوبته‌اند و این‌ها دیگر نمی‌توانند ۷ ساعت کامل آموزش را اجرا کنند و مجبورند به ساعت کمتر راضی باشند. این مدرسه که زودتر تعطیل می‌کند، مدرسه کناری آن می‌گوید من با آن مدرسه چه فرقی دارم؛ من هم باید زودتر تعطیل کنم.

این نوع موارد، از جمله موانع کار ماست که اجازه نمی‌دهد برنامه کامل اجرا شود. مثلاً در جاهایی که همکاران با سرویس رفت‌وآمد می‌کنند و آموزگاران و دبیران با هم از یک سرویس استفاده می‌کنند ساعت سرویس را متأسفانه معمولاً با کمترین زمان که دوره ابتدایی است تنظیم می‌کنند؛ یعنی اگر ابتدایی‌ها ساعت ۱۲ تعطیل می‌شوند، دبیرستان را هم ۱۲ تعطیل می‌کنند تا همه معلمان به سرویس برسند در حالی که درست آن است که زمان برگشت سرویس را با آخرین زمان آموزش یعنی دوره دوم متوسطه که ۷ ساعت آموزش است، تنظیم کنند و همه معلمان با سرویس آن زمان تردد کنند. موانعی که ما داریم بیشتر از این گونه موانع اجرایی است که باعث می‌شود اجرای ما با مشکل مواجه شود.

توجه به گروه‌های آموزشی

توجه مطلوب به گروه‌های آموزشی با رویکردهایی مثل درس پژوهی و اقدام پژوهی، از دیگر فعالیت‌هایی بود که برای غلبه بر این تغییرات و چالش‌های ناشی از استقرار ساختار، انجام داده ایم و از آن‌ها بهره بردیم.

● با توجه به جدول ساعات درسی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش که به ادارات کل و مناطق و مدارس ابلاغ شده چرا مدارس برنامه‌های درسی هفتگی را کمتر از زمان مصوب و قانونی اجرا می‌کنند، یعنی به جای ۳۵۰ دقیقه آموزشی در هر روز، ۲۵۰ دقیقه آموزش ارائه می‌کنند؟ اگر واقعاً امکان استفاده کامل از وقت فراهم نیست، چرا این ساعات درسی واقعی محاسبه نمی‌شود؟

○ علت آن است که در برنامه درسی ملی زمان برای هر ساعت آموزشی در دوره اول ابتدایی ۴۵ دقیقه و دوره دوم ابتدایی و بعد از آن ۵۰ دقیقه آمده است. آنجا تأکید شده است که حتی المقدور نباید ساعات آموزشی جمع شود، یعنی دو کلاس با هم یکی شده و ۱۰۰ دقیقه شود. اما الان معمولاً در مدارس این کار را انجام می‌دهند هر چند باز هم واقعاً کلاس در صد دقیقه برگزار نمی‌شود و اگر خیلی مطلوب برگزار شد، ۹۰ دقیقه است که آن هم معمولاً با توجه به اینکه مدارس دونوبته‌اند و ساعات آموزش زودتر تمام می‌شود، ساعات کاهش پیدا می‌کند. به نظر می‌آید اگر ما اجرای مطلوب برنامه درسی هفتگی را نمی‌توانیم با همان ۵۰ دقیقه انجام بدهیم، بهتر است محتوای آموزش را مقداری متعادل کنیم. البته این مسئله یکی از چالش‌های قدیمی آموزش و پرورش است و به نظر می‌آید یک عزم جدی را از جانب مدیران مدارس، معلمان، ادارات آموزش و پرورش و به خصوص وزارت آموزش و پرورش طلب می‌کند تا حل شود. الان تعداد روزهای آموزش بر مبنای برنامه درسی ملی، کاملاً تعریف شده است. در بخشی از کشور، مثلاً به جهت ریزگردها یا بارش برف یا آلودگی هوا، روزهایی از سال تعطیل می‌شویم؛ اگر آموزش بخواهد کامل انجام شود این روزها باید جبران شود. یعنی اگر مثلاً ۱۵ روز در استان ما، کلاس‌ها تعطیل شده است، ۱۵ روز باید بعد از اردادیهشت‌ماه، سال تحصیلی را ادامه بدهیم یا در طول سال، ۱۵ پنج‌شنبه بچه‌ها به مدرسه بیایند تا عقب‌افتادگی‌ها جبران شود. یک مقداری دقت شود. باید تا ما آموزش را به نحو مطلوب انجام بدهیم، وگرنه کاهش ساعت آموزش باعث کاهش کیفیت آموزش می‌شود.

افزایش سهم میزان حق التدریس همکاران حق التدریسی و مواردی مشابه آن، مثل خرید خدمات و افزایش برون‌سپاری، نیز از تدابیری است که اندیشیده‌ایم تا از ظرفیت نیروهای بیرونی استفاده کنیم

سونامی کمبود نیرو

● با توجه به سرعت و گستردگی بازنشستگی معلمان در آموزش و پرورش به‌ویژه در دوره دوم متوسطه، و همچنین تنوع جدول عناوین دروس و ساعات آموزشی، احتمالاً در آینده با کمبود نیروی انسانی شدیدی مواجه خواهید شد؛ رویکرد شما در این زمینه چیست و چه راهکاری را برای مقابله با مشکل کمبود نیرو در دوره متوسطه در نظر گرفته‌اید؟

○ تقریباً از چهار سال قبل که کار را شروع کردیم و از ۳ سال قبل که وارد دوره دوم متوسطه شدیم، این پیش‌بینی را داشتیم. ما حتی صرف‌نظر از مسئله بازنشستگی این را پیش‌بینی کرده بودیم که با حذف دوره پیش‌دانشگاهی و استقرار پایه دوازدهم، حداقل ۳۰ هزار معلم کمبود خواهیم داشت. می‌دانید که دوره پیش‌دانشگاهی ۲۴ ساعت در هفته بیشتر نیست، یعنی تقریباً دوسوم وضع موجود که ۳۵ ساعت است. ما آنجا یک‌سوم معلم داریم. این در حالی است که جمعیت دانش‌آموز دوره پیش‌دانشگاهی حدود ۴۳۰ هزار نفر است، در حالی که در دوره متوسطه جدید، ۹۰۰ هزار دانش‌آموز خواهیم داشت، یعنی دوبرابر! یک حساب ساده سرانگشتی به ما نشان می‌داد که ما تقریباً ۱۵ هزار معلم در پیش‌دانشگاهی داریم، در حالی که به زودی ۴۵ هزار معلم نیاز خواهیم داشت، یعنی ۳۰ هزار نفر کمبود داریم. حالا اگر به این ۳۰ هزار معلم مورد نیاز معلمان بازنشسته را هم اضافه کنیم در محاسبه‌ای که ما انجام دادیم، برای پایه دوازدهم، این عدد به ۵۴ هزار معلم می‌رسد. از چندین سال قبل ما این موضوع را در جلسات مدیران کل استان‌ها مطرح می‌کردیم. نکته دیگر اینکه ۷۰ درصد از نیروهایی که بازنشسته و خارج می‌شدند، مرد بودند، یعنی استخدام ما باید می‌رفت به سمت استخدام نیروهای مرد. ما این نیاز خود را طی گزارش‌های مکتوب، هم به مرکز نیروی انسانی دادیم و هم در جلسات استان‌ها مطرح کردیم و خدمت وزرای محترم وقت هم مطرح شد که برای این کار پیش‌بینی‌های لازم صورت گیرد. امسال هم که در آستانه شروع پایه دوازدهم هستیم، در کارگروهی که برای این موضوع تشکیل شده است، یکی از اولین اقدامات ما این بوده که به دلیل اهمیت رشته تحصیلی در دوره دوم متوسطه

آمدیم به تفکیک رشته تحصیلی جنسیت و به تفکیک منطقه، برآورد کردیم که چقدر معلم مرد و چقدر معلم زن نیاز داریم و به مدیران کل استان‌ها و معاونین متوسطه، این تراز را دادیم و گفتیم شما این را ببرید و دو تا پارامتر مثبت و منفی را به آن اضافه کنید؛ یکی پارامتر فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه شهید رجایی که سهم شما می‌شود و دیگر پارامتر بازنشستگان که از چرخه خدمت خارج می‌شوند، و در نهایت ببینید که ترازتان مثبت است یا منفی، و به ما گزارش دهید. ما این گزارش‌ها را گرفتیم و جمع‌بندی کردیم و آن را برای وزیر محترم و مرکز سنجش فرستادیم تا تصویری از وضعیت نیروی انسانی ما را داشته باشند و اقدامی بکنند. البته اقدام در این زمینه کار آسانی نیست و طبیعتاً ما با چالش جدی در این حوزه مواجه هستیم. ما دچار یک عقب‌ماندگی ۵ ساله هستیم. برای اینکه شرایطی که امروزه با آن مواجه شده‌ایم پیش نیاید باید در طول سال‌های گذشته، ظرفیت استخدامی خود را افزایش می‌دادیم که البته این هم در اختیار آموزش و پرورش نیست و نیاز به تخصیص ردیف استخدامی به تعداد مورد نظر از طرف دولت دارد که این کار انجام نشده است.

پس ما با یک مشکل انباشته شده‌ای مواجه هستیم و امروز مسئولین مرکز نیروی انسانی ما صحبت از چیزی حدود ۴۰۰ هزار کمبود نیروی انسانی در چهار سال آینده می‌کنند و ما باید با یک حرکت جدی این کمبود را تأمین کنیم. وقتی که پایه نهم می‌خواست مستقر شود، آمدیم و سه دوره را با هم ساماندهی کردیم لذا کسانی که سنوات خدمت بیشتری داشتند در دوره دوم متوسطه باقی ماندند. به این خاطر الان بیشتر بازنشسته‌ها نیز به دوره دوم متوسطه اختصاص دارند و این مشکل ما را بیشتر می‌کند. البته مرکز نیروی انسانی تدابیری اتخاذ کرده است که یکی از آن‌ها کار جذب حدود ۱۸ هزار ردیف استخدامی است که دولت داده و این روزها کار ثبت‌نام و برگزاری آزمون آن در حال انجام است.

همچنین با تأخیر در بازنشستگی همکاران، پیش‌بینی شده برخی از آن‌ها که مورد نیاز هستند بمانند و ادامه همکاری بدهند. افزایش سهم میزان حق التدریس همکاران حق التدریسی و مواردی مشابه آن، مثل خرید خدمات و افزایش برون‌سپاری، نیز از تدابیری است که اندیشیده‌ایم تا از ظرفیت نیروهای بیرونی استفاده کنیم. ما اخیراً تفاهم‌نامه‌ای با دانشگاه فنی و حرفه‌ای و نیز دانشگاه علمی - کاربردی، که برای سال آینده ورودی نخواهد داشت امضا کرده‌ایم که کمک کنند و دانش‌آموزان پایه دوازدهم شاخه فنی و حرفه‌ای و کار دانش ما را آموزش و پوشش بدهند. با این تدابیر امیدواریم بتوانیم ان‌شاءالله مهرماه ۹۷ را با تأمین مناسب نیروی انسانی برای پایه دوازدهم پشت سر بگذاریم.

باتوجه به سازوکاری که برای طرح سؤالات امتحانات نهایی وجود دارد، یادگیری دانش آموزان به خوبی سنجیده می‌شود و کیفیت قابل قبولی دارد بنابراین می‌تواند به عنوان ملاکی در پذیرش دانشگاه محسوب شود

داریم. در وضعیت فعلی ۱۰ تا ۱۱ درس، و حتی در بعضی رشته‌ها تا ۱۴ درس، جزو امتحانات نهایی است. طبعاً در پایه دوازدهم نیز بین ۱۰ تا ۱۱ درس نهایی خواهیم داشت. با توجه به سازوکاری که برای طرح سؤالات امتحانات نهایی وجود دارد، یادگیری دانش آموزان به خوبی سنجیده می‌شود و کیفیت قابل قبولی دارد بنابراین می‌تواند به عنوان ملاکی در پذیرش دانشگاه محسوب شود. به علاوه با توجه به روندی که برای برگزاری این امتحانات در نظر گرفته شده است هم سؤالات و هم نمرات آن کاملاً استاندارد بوده و دانش آموزان می‌توانند بعد از فارغ التحصیلی برای مهاجرت به خارج از کشور نیز از این مدرک استفاده کنند.

• آیا در پایه یازدهم یا پایین‌تر، دروسی به عنوان امتحان نهایی خواهیم داشت؟
○ تاکنون برای پایه‌های پایین‌تر تصمیم‌گیری نشده و قطعاً دیگر برای دانش آموزان امسال اجرا نمی‌شود و اگر تصمیمی هم گرفته شود برای دانش آموزان دوره‌های بعدی خواهد بود. پیشنهادی که ما به شورای پذیرش دانشجو دادیم، این است که دروس نهایی فقط از پایه دوازدهم باشد.

ابزارهای انگیزشی حفظ نیروها

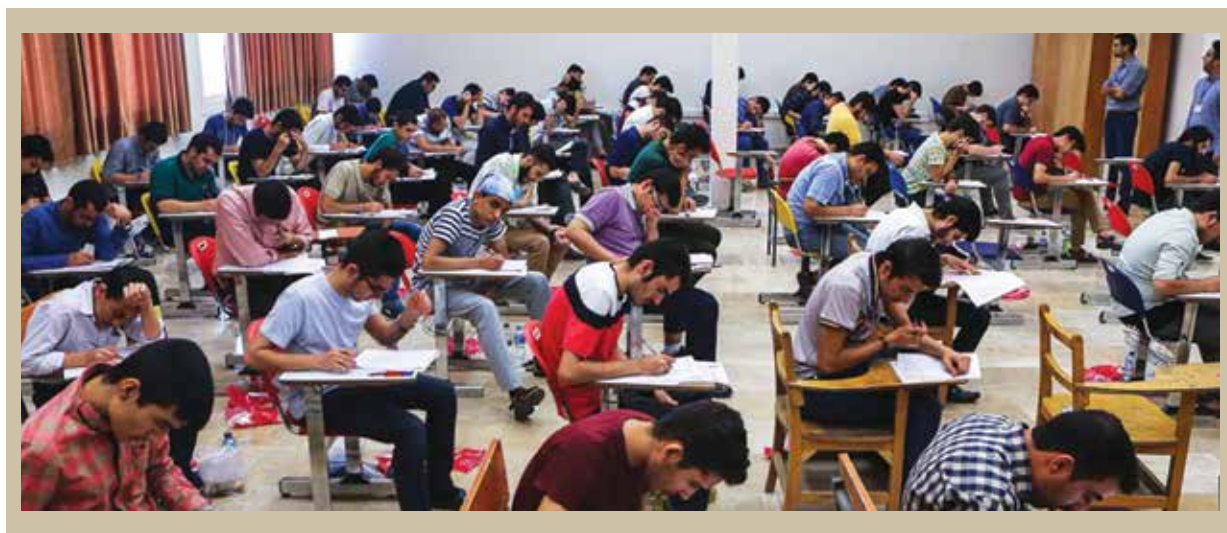
• چه ابزارهای انگیزشی برای حفظ نیروهای در آستانه بازنشستگی در نظر گرفته‌اید؟

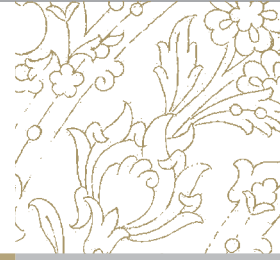
○ یکی از اقداماتی که مطرح است و در مصاحبه مسئولین آموزش و پرورش نیز ملاحظه کرده‌اید، اجرای مرحله دوم رتبه‌بندی معلمان است که جزو مصوبات و مطالبات مجلس هم هست و الان دائماً نمایندگان مجلس آن را مطالبه می‌کنند و می‌خواهند زودتر اجرا شود. البته آموزش و پرورش هم قصد دارد در نیمه دوم سال ۹۷ این کار را انجام دهد که علی‌القاعده شروع اجرای آن از اول مهرماه خواهد بود. اگر رتبه‌بندی اجرا شود، تأثیر بیشتری خواهد داشت.

نحوه برگزاری امتحانات نهایی

• در خصوص روند برگزاری امتحان نهایی و آخرین تصمیمات اتخاذ شده در این مورد توضیح دهید؟

○ با استقرار پایه دوازدهم یعنی ۱۲ ساله شدن ساختار جدید نظام آموزشی و تکمیل ساختار آموزشی ۳-۳-۶ از سال تحصیلی آتی، امتحانات نهایی از پایه سوم مقطع متوسطه قدیم به پایه دوازدهم و سال آخر منتقل می‌شود. البته در حال حاضر این بحث نیز مطرح است که با حذف دوره پیش‌دانشگاهی برخی از دروس پایه یازدهم را هم به صورت نهایی برگزار کنیم که این موضوع نیازمند موافقت شورای پذیرش دانشجو است. علی‌القاعده، آنچه که در آیین‌نامه آموزشی دوره دوم متوسطه آمده و قطعی است، این است که ما در پایه دوازدهم دروسی را به عنوان دروس امتحان نهایی

سرمايه‌گذاري آموزش و پرورش بايد از اين پس بر ارتقاي شايستگي‌هاي معلمان باشد

● به استناد سند تحول بنيادين، قرار شده با توسعه و گسترش تأثير سوابق تحصيلي، کنکور و آزمون ورودی دانشگاه حذف شود. گام عملي برای تحقق اين مسئله چیست؟ و آیا اصلا امکان رسيدن به اين مقصد وجود دارد؟

○ آخرين قانونی که در سال ۹۲ به تصويب مجلس رسيد و فعلا همان برای دستگاه‌های ذی‌ربط، مانند آموزش و پرورش، آموزش عالی و وزارت بهداشت لازم‌الاجراست، قانون پذيرش دانشجو است. در اين قانون، به سه روش برای پذيرش ذکر شده است که یک روش آن، صرفاً بر مبنای سوابق تحصيلی است و دو روش ديگر، به شکل ترکیبی از سابقه تحصيلی و آزمون است. پس در قانون فعلی، آزمون کماکان وجود دارد و آنجا ذکر شده است برای رشته‌هایی که داوطلبان و علاقه‌مندان کمتری دارد، سابقه تحصيلی و آزمون عمومی و برای رشته‌هایی که داوطلب زيادتری دارد، سوابق تحصيلی، آزمون دروس عمومی و آزمون دروس اختصاصی برگزار شود. اما در مورد نحوه اعمال سابقه تحصيلی، تا سال گذشته، بنابر مصوبه کارگروهی که برای اين منظور تشکيل شده بود، علاوه بر دروس نهایی پایه یازدهم، ۴ درس از دروس پيش‌دانشگاهی هم به‌صورت نهایی برگزار می‌شد.

برای کنکور سال ۹۸ و بعد از آن پيشنهادهای ما اين بود که امتحانات نهایی فقط از پایه دوازدهم باشد و سهم سوابق تحصيلی نیز افزايش پيدا کند.

در اين خصوص جلسات متعددی در کارگروه شورای پذيرش دانشجو تشکيل شد - که آموزش و پرورش هم در اين کارگروه نماينده‌ای دارد و در جلسات آن شورا شرکت می‌کند - در نهایت تصميم تأثیر ۳۰ درصد قطعی نمرات امتحان نهایی دانش‌آموزان در کنکور سال آینده تصويب و ابلاغ شد اين مسئله، قانون مصوب مجلس است و پيش از اين هم در سال ۹۳ و ۹۴ به‌صورت تأثیر مثبت اعمال شده بود، اما در سال با اصلاحیه مجلس اين قانون تغييراتی داشت و اکنون طبق برنامه جديد، مصوبه به‌طور کامل اجرا خواهد شد يعنی تأثیر مثبت و منفی در کنار هم لحاظ می‌شوند. بيش از ۸۱ درصد ظرفيت رشته‌های دانشگاهی در شرايط فعلی بر مبنای نمرات و سابقه تحصيلی است بنابراین اين مصوبه نقطه قوتی برای داوطلبان کنکور محسوب می‌شود زیرا علاوه بر دانشگاه آزاد در دانشگاه‌های دولتی هم ۱۲ درصد پذيرش از طريق سوابق تحصيلی در نظر گرفته شده است.

با توجه به آنچه گفته شد و با توجه به وضعيت موجود ضرورت دارد برای ۱۵ درصد از رشته‌های دانشگاهی علاوه بر سابقه تحصيلی، کنکور برگزار شود و برخی از رشته‌ها و دانشگاه‌های پر طرفدار نیز به آزمون غربالگری نیازمندند تا داوطلبان براساس اين آزمون ادامه تحصيل دهند.

● سهم کتاب‌های جديد التالیف در طرح سؤالات کنکور چقدر است؟ همان‌طور که می‌دانيد برخی از مؤلفان مدعی هستند که ارزشیابی تعدادی از کتاب‌های درسی فرایندی و عملي هستند و قابلیت طرح سؤال را ندارند. در اين خصوص، چه تدبیری انديشيده‌ايد؟

○ درخصوص منابع کنکور داوطلبان نظام قدیم و جديد نیز بايد بگويم با توجه به اينکه ۵۰ درصد از داوطلبان کنکور در نظام قدیم تحصيل کرده‌اند در شورای سنجش و پذيرش تصميم گرفته شد تا داوطلبان نظام جديد و قدیم آموزشی متناسب با منابع آموزشی که در اختيار دارند در کنکور شرکت کنند، يعنی دانش‌آموزان پایه دوازدهم براساس مطالب کتاب‌های جديد التالیف در آزمون سراسری دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی عالی شرکت خواهند کرد و سؤالات کنکور آنان از منابعی که براساس ساختار ۳-۳-۶ تغيير یافته، طرح می‌شود و سؤالات کنکور دانش‌آموزان نظام قدیم نیز براساس مطالب کتاب‌های دوران تحصيل‌شان خواهد بود در واقع دو نوع سؤال طراحی خواهد شد و سازمان سنجش با توجه به فرمول‌های در نظر گرفته شده برای نمرات آن‌ها، داوطلبان را تراز می‌کند. لازم به ذکر است با توجه به اينکه پيش از اين نیز سازمان سنجش در تغيير نظام آموزشی چنين تجربه‌ای را داشته است بنابراین داوطلبان در اجرای اين روش نگران پذيرش خود در کنکور نباشند.

اينکه چه دروسی امتحان نهایی داشته باشند و به‌عنوان سابقه تحصيلی محسوب شود نیازمند تصميمات مشترکی بين وزارت علوم و وزارت آموزش و پرورش بود که می‌بايست در شورای پذيرش دانشجو مصوب شوند. پس از برگزاری نشست‌ها و جلسات متعدد مقرر شد ۱۰ الی ۱۱ درس دروس زیر جزء مواد امتحان نهایی و به‌عنوان دروس سابقه تحصيلی در نظر گرفته شود که توسط شورای عالی آموزش و پرورش اطلاع‌رسانی خواهد شد. البته ممکن است برخی از دروسی در آموزش و پرورش نه تنها جزء سرفصل‌های آموزش بلکه جزء امتحان نهایی هم باشند ولی در پذيرش دانشجو، ضريب آن‌ها صفر باشد.

کما اينکه الان هم برخی از دروس را داریم که از آن‌ها امتحان نهایی می‌گيريم و سؤال آن هم در کنکور می‌آيد، ولی

امتحانات نهایی و پایه دوازدهم برای ما حائز اهمیت است، لذا باید بر کیفیت در این پایه تمرکز کنیم

دانش آموزی مطرح نمی‌شود و یک گزارشی مثل کارنامه که دست دانش آموز می‌دهیم، به نظام آموزشی جمهوری اسلامی می‌دهیم که در این کارنامه نشان می‌دهد، در برخی از دروس رشد داشتیم و در برخی از دروس افت داشتیم. همان طور که در دوره قیل ارزیابی تیمز، ما یک جهش داشتیم، و به این جهت، یک کارشناس از طرف این مؤسسه عالی (تیمز) به ایران آمد و کارگاه‌هایی را در ایران برگزار کرد. هدف از برگزاری این کارگاه‌ها این بود که ببینند چه اتفاقی‌هایی در ایران افتاده که این جهش صورت گرفته است و از آن برای کشورهای دیگر، به‌عنوان یک تجربه، استفاده کنند. ما هم باید اکنون بدانیم پس از دوازده سال چه اتفاقی در نظام آموزشی‌مان افتاده است و در این تغییرات سهم برنامه درسی چه بوده؟ سهم تغییر ساختار چه بوده؟ سهم خروج نیروی انسانی و جابه‌جایی نیروی انسانی چه بوده و... این‌ها باید مورد مطالعه قرار گیرد تا اگر خواستیم در دوره بعدی تیمز و پرلز شرکت کنیم حداقل مشکلات و آسیب‌های خودمان را شناخته باشیم و بتوانیم آن‌ها را برطرف کنیم

سال تحصیلی ۹۸ - ۹۷ در مهرماه ۹۷، بچه‌هایمان وارد پایه دوازدهم می‌شوند و در خردادماه ۹۸ اولین دوره امتحانات نهایی این پایه جدید را خواهیم داشت. امتحانات نهایی، با توجه به اینکه آزمون استاندارد وزارت آموزش و پرورش است، به نوعی نشان می‌دهد که عملکرد ما چگونه خواهد بود. این خیلی مهم است که ما پس از اینکه یک فرایند تغییر محتوا را داشته‌ایم، رویکردهای آموزشی‌مان را عوض کرده‌ایم و محتوای آموزشی‌مان را تغییر داده‌ایم بدانیم این تغییرات آیا به سمت بهبود بوده یا خدای ناکرده برعکس.

برای ساماندهی نیروی انسانی ما به استان‌ها، فرصتی داده‌ایم که تا پایان خردادماه ۹۷، اسامی دبیرانی را که می‌خواهند از اول مهر در پایه دوازدهم درس بدهند به ما اعلام کنند تا از اول تیرماه، آموزش معلمان را شروع کنیم.

امسال آموزش معلمان ما، با توجه به شرایط حساس پایه دوازدهم، کمی زودتر انجام می‌شود، و به این جهت باید هم خودمان روی مسئله آموزش معلمان دقیق‌تر کار کنیم و هم سازمان پژوهش زودتر کتاب‌های درسی را آماده کند تا در اختیار معلمان قرار گیرد و هم در طول سال تحصیلی، روی نظارت و ارزیابی از آموزش‌ها دقت بیشتری صورت گیرد.

در اکثر رشته‌ها ضریب آن صفر است، لذا خیلی تأثیری در پذیرش دانشجو نخواهد داشت. زیرا این دروس ماهیت آن را ندارند که بتوان از آن‌ها سؤالات چهارگزینه‌ای درآورد. چون در روش فعلی کنکور طرح سؤال چهارگزینه‌ای است. بنابراین این هم نکته‌ای است که باید مورد توجه دست‌اندرکاران قرار گیرد.

● در پایان چنانچه توصیه و رهنمود کاربردی در خصوص امتحان نهایی و کنکور برای دانش‌آموزان، معلمان و مدیران دارید، بیان فرمایید.

○ امسال (سال تحصیلی ۹۸ - ۹۷) پایه دوازدهم نیز مستقر شده و حالا ما یک دوره کامل در آموزش و پرورش تغییر انجام داده‌ایم؛ چه تغییر ساختاری و چه تغییر محتوایی. حالا به نظر می‌آید به فرصتی نیاز است برای استقرار این محتوای جدید؛ لذا ما باید بعد از پایه دوازدهم و دوره ابتدایی و دوره اول متوسطه، که استقرار کامل پیدا کرده‌اند توجه‌مان بیشتر به این معطوف شود که استقرار مطلوب این محتواها اتفاق بیفتد. حالا چه کار باید انجام دهیم؟ کاری که در این چند سال اتفاق افتاد این بود که فقط برای کتاب‌های جدیدالتألیف، دوره گذاشتیم ولی حتی برای معلم‌های جدیدی که اضافه می‌شدند دوره خاصی را تدارک ندیدیم. لذا باید سرمایه‌گذاری آموزش و پرورش امسال و سال‌های پیش رو بر روی ارتقای شایستگی‌های همکاران باشد، حالا چه با دوره‌های ضمن خدمت، چه با تشکیل گروه‌های آموزشی، چه با برگزاری جشنواره‌های تدریس و کارهای دیگر.

از این طریق می‌شود شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان را ارتقا داد تا بتوانند محتوای جدید را به نحو مطلوب و با کیفیت آموزش بدهند. نکته بعد، این است که با استقرار هر پایه‌ای، معمولاً پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش یک ارزشیابی از کتاب‌های درسی، جدا جدا انجام می‌دهد. بنابراین لازم است با توجه به اهداف دوره، مثلاً در دوره اول متوسطه، در درس ریاضیات بچه‌ها باید به این هدف در دوره برسند، رویکرد ارزشیابی پژوهشگاه تعلیم و تربیت از رویکرد تک‌درس و تک‌کتاب به رویکرد دوره‌ای و تحقق اهداف دوره تغییر کند. حالا اهداف تغییر دوره هم در دروس است و هم در خود دوره یعنی آیا دانش‌آموزی که ما انتظار داشتیم در این دوره تربیت شود، با این دروس، به اهدافمان رسیده‌ایم یا نرسیده‌ایم. این هم یکی از نکاتی است که باید مورد توجه قرار گیرد و ارزشیابی‌ها را نسبت به دستیابی به اهداف دنبال کنیم و تغییراتی را ایجاد کنیم. مثلاً نتایج ارزشیابی‌های بین‌المللی مثل تیمز و پرلز، و کارنامه‌ای که پیش روی نظام آموزشی ما قرار داده است. ملاک ارزشیابی‌های نظام آموزشی هستند، نه ارزشیابی دانش‌آموز. به این جهت، یک نمونه‌گیری در کشور انجام می‌شود و اسم هیچ